

עוגת יומולדת

עוגה חגיגית בציפוי שוקולד, מקושטת סוכריות עדשים צבעוניות, שסיפק "מטבח הילדים" לציון ימי הולדת בבתי הילדים. החלק היוקרתי ביותר בעוגה היה כמובן העיגול הפנימי, שאת גבולותיו תחמו סוכריות העדשים, והיה זה ברור לכל למי שייך חלק זה (לחתן השמחה, כמובן). בעוד ילדים בכל העולם זכו לעוגות יומולדת בצורת דובי קואלה וכדורים פורחים, ילדי הקיבוץ חגגו עם העיגול האמצעי הקטן וסוכריות העדשים. הידיעה שבסוף היום יוכלו לקחת אותו Take away הביתה הסבה להם אושר גדול!

עוגות לכל עת

ספר העוגות האלמותי של חברת הקיבוץ, נירה שויאר, שהיה לרב-מכר פופולארי ברחבי הארץ בשנות ה-80 ולפריט חובה בכל בית. כיום ניתן לרוב למצוא אותו בכל בית בקיבוץ ובארץ כשהוא מרופט, מפורק, דפיו נתלשים ממקומם, כריכתו מקולפת ועמודי המתכונים, שכבר הצהיבו עם השנים, עמוסי הערות בכתב יד וכתמים חומים של בלילת שוקולד, שנשפכה במלאכת ההכנה. גם אם ארון הספרים שלנו מתהדר ב"סודות מתוקים" ו"בישולה" בכריכתם האטרקטיבית, בסופו של דבר, ברגע האמת, כולנו חוזרים לאותו ספר קלאסי, עם העיצוב המינימליסטי, עם הוראות ההכנה הפשוטות, המובנות גם לכל חובבן.

עמדה

(פילבוקס) מבנה מביטון מזוין, שהוקם בצמוד לגדר הקיבוץ. בעמדה היו חרכי תצפית וירי. בכפר מנחם היו בעבר שלוש עמדות שמירה: עמדה אחת נמצאת מול בתי הכיתות. עמדה זו שימשה כחדר האוכל של הילדים הראשונים בקיבוץ, כדת לימוד ולימים חדר המורה של החינוך המיוחד בחברת הילדים המ"מית. כיום משמשת כמחסן. על גג עמדה זו גידל בעבר יענקל' קלנר ז"ל יוני דואר, ששימשו אמצעי תקשורת. עמדה נוספת נמצאת בסמוך לכביש, היכן שהיה בעבר שער הקיבוץ, והעמדה השלישית נהרסה עם בניית שיכוני הוותיקים.

ענפים שהיו ואינם עוד:

גן ירק, דיה, דיר ב', (שם הצופן למוקום בו גידלו חזירים) מאפיה, סנדלריה, מתפרה, מגבנה, מפעל קרמיקה (ע"ע מפעל קרמיקה), משחטה, מדרגה, פרדס.

עץ התות

עץ תות שגדל ליד חדר האוכל. בעקבות ההחלטה לבנות רחבה בכניסה לחדר האוכל הוחלט לעקור את העץ. הילדים, שהעץ היה עבורם מקום משחק ושעשוע, ניסו למנוע את העקירה על ידי כך שעלו על ענפי העץ וסירבו לרדת. כפי שניתן לראות היום, המחאה לא עזרה והעץ נעקר. חבל.

פאב אוסישקיץ

פאב הקיבוץ, הממוקם במבנה בית הקירור הישן, הוקם בסוף שנות השמונים על ידי קבוצת צעירים מהקיבוץ. במהלך השנים עבר ניהול הפאב ידיים רבות. עם כל תקופה שינה הפאב את פניו, גדל והתרחב בהתאם לרוח צעירי הקיבוץ באותה התקופה. בין פעילויות הפאב: בית קפה למשפחות בערבי שישי, בית הקולנוע לילדים, ימי הולדת, מפגשים, הופעות של להקות זמרים ידועים ומקומיים וכמובן ערבי פאב מסורתיים. אנשי הפאב מארגנים מסיבות ב"פרלמנט" (ע"ע פרלמנט) ובבריכת השחייה.

פורימון

חגיגת הפורים של ילדי הקיבוץ נקראה פורימון. ביום זה התמלאה גבעת הילדים במתקנים ודוכני אוכל מגוונים, כאשר רוב המתקנים היו מעשי ידי החברים, ומאחורי הדוכנים עמדו הורי הילדים. הייתה זו חגיגה צבעונית ושמחה, רק שמדי שנה לוותה בחשש שירד גשם בדיוק ביום החג. מסיבה זו הועבר הפורימון לפסח, ושמו שונה לאביבון.

פלנדקה

אברזין בעברית תקנית. יריעת ברזנט ששימשה לכיסוי תא המטען של המשאית בימי החורף.

פעיל

חבר שגויס לשליחות בתנועה. לפעילים היה מעמד מיוחד: הם קיבלו אש"ל: הוצאות כלכלה ולינה, ולעיתים גם עמדה לרשותם מכונית. תנאים אלה יצרו פער בינם לבין שאר חברי הקיבוץ.

הפעמון

גליל מתכת עבה, שהיה תלוי בכניסה לחדר האוכל ושימש אמצעי להעברת הודעות. עליו היכו כשרצו להזמין לארוחה, לשיחה, למסיבה או לחלופין, כשהיה צורך להזעיק את החברים לבוא לסייע בכיבוי שריפות.

פקק

פקק היה חבר, שלא היה לו מקום עבודה קבוע, ותפקידו היה "לסתום חורים". סדרן העבודה היה זה ששיבץ את הפקק למקומות העבודה השונים.

פרימוס

כפשוטו: מכשיר עליו בישלו. במשמעותו האחרת: כינוי לרווק או חוקה שצוותו על ידי ועדת דירות לגור בחדר של זוג. למה פרימוס? כי לפרימוס יש שלוש רגלים, והדייר הנוסף היה כמו רגל שלישית.

פרלמנט

הגבעה שליד בריכת מקורות. ההתחלה הייתה עם סוכה אחת, שהוקמה בין השנים 7-1996 על ידי אהרון ברוידא וגדעון גוטליבר. המטרה הייתה יצירת מקום מפגש לקבוצת חברים, שפשוט רצו לשבת יחד, לשתות, לאכול ולשוחח. חן המקום והאטרקטיביות שבו עשו אותו למקום מפגש פופולרי למשפחות, לחברים ואפילו כמקום לאירועים גדולים יותר כמו חתונות, בר-מצווה וכו'. כל העבודה במקום, ההרחבה והטיפוח נעשו עד היום בהתנדבות ללא השקעה כספית של הקיבוץ.

לדיוק אף
לדיון ביה אומך

פתיליה

אמצעי לבישול וחימום אוכל לפני עידן הגז, החשמל והקיטור.

ציבורית

קערת אלומיניום גדולה, שניצבה אחר כבוד במרכז השולחן ואליה נוקזו כל שאריות האוכל מהשולחן. לימים נעלמה משולחן חדר האוכל אך ניתן עדיין למצוא אותה בבתי הילדים.

צעצועי יונה

ענף היזמות הראשון בקיבוץ, מפעל חייה של יונה פרנקל ז"ל (או בכינויה - סבתא יונה). את שנותיה המאוחרות הקדישה יונה לייצור בובות בעבודת-יד, בסטודיו הקטן שהיה גם לחנות המפעל. כל מי שגדלו בקיבוץ קרוב לוודאי שיחקו - בשלב זה או אחר של ילדותם - בחיה פרוותית, או שאת מיטתם קישט נחש ארוך וצבעוני, מעשה ידיה של יונה

צריפים

צריף - מבנה מעץ ובו שני חדרים ושתי כניסות נפרדות - חדר למשפחה. בצריפים לא היו שירותים. צריף שוודי - צריפים שהובאו משוודיה ומכאן שמם. בכל צריף היו ארבע דירות אבל רק שתי יחידות שרותים - אחת לכל שתי משפחות. אחד מזה עוד ניתן לראות היום סמוך לבית הדר. צריף פיני - "שידרוג" של הצריף השוודי. צריף יותר גדול, שהיה מיועד לשתי משפחות בלבד והשינוי המשמעותי - שרותים נפרדים לכל משפחה..

קבלת שבת

קבלת השבת הייתה טקס חגיגי ומרשים שהתקיים מספר שנים.

בערב שבת התכנסו כל חברי הקיבוץ, בשעה שנקבעה מראש, בחדר האוכל והתיישבו במקומות שנקבעו מראש. לפני הארוחה נערך טקס קצר, שכלל קטעי קריאה ושירה בציבור ורק לאחריו הגוש האוכל לשולחנות.

קונראד מאן

במשך שנים רבות הייתה בכפר מנחם מקהלה גדולה שהופיעה בחגי הקיבוץ, באירועים שונים וגם בזמירות (כנסי מקהלות מכל הארץ). ניצחו עליה מנצחים שונים והמפורסם שבהם היה קונראד מאן.

קויז

שמיכת צמר דקה, לעונת המעבר השמיכה קבלה את שמה היות והייתה דוקרת..

קייטנות

בחופשת הקיץ היו ילדי הכיתות יוצאים לשבוע קייטנה באחד מחופי הארץ. הקייטנות הראשונות התקיימו בעין שרה, על יד נתניה ואחר כך, במשך שנים רבות, בפלמחים ובשנים האחרונות בחוף ניצנים. הקייטנות היו מחנה, שהוקם על ידי חברי הקיבוץ וכלל אוהלים ללינה, סככות למטבח, חדר אוכל ומקומות התכנסות וכל הציוד הנדרש - מיטות, שולחנות, כסאות, בגדים לילדים ועוד. הפעילות בקייטנה נוהלה על ידי צוות המחנכים, מדריכים וחברים נוספים שבאו לעזור בבישול ובמשימות נוספות. הפעילות בקייטנה כללה תחרויות רבות. תמורת הצלחות זכו הילדים בצדף "פי כושי" ועל התנהגות שאינה נאותה קיבלו "מגדלון". בלילה הייתה עוברת "מלכת הממתקים" ומחלקת ממתקים לילדים.

הרבה שנים ליווה את הקייטנות ההמנון שכתב מיטק קנטור ז"ל:

מבוקר עד ערב

בלי הרף בלי הרף

בים הגועש קולנו רועש.

הידד לגלים, הידד לשמש

מחר כה נעים כאשר היה אמש.

קלופס

בשר טחון שהוכן ונאפה בצורה של כיכר לחם שבמרכזה היו ביצים קשות. הקלופס נחתך לפרוסות והוגש כמנה עיקרית בארוחת הצהריים.

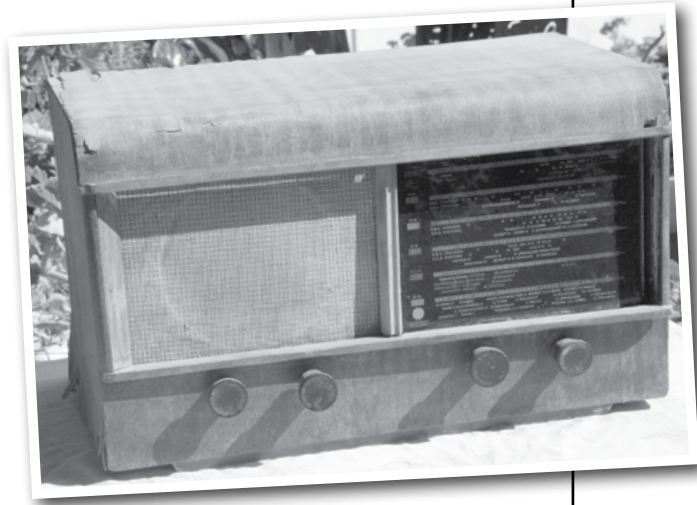
קשר כביש

שרת הסעות מהקיבוץ למסמיה ובחזרה, שבא לתת מענה למרחק של הקיבוץ מצומתי דרכים מרכזיות ("עזרו לי להגיע למסמיה משם כבר אוכל להמשיך לבד"...). שנים רבות זו הייתה תורנות כמו שאר התורנויות שהוטלו על חברי הקיבוץ. עם הפרטה (ע"ע הפרטה) זוכים הנהגים לתמורה כספית על שרות זה, הנעשה בנוסף לשעות העבודה.

רדיו

ריקוד האפרוחים

טקס חג שבועות אף פעם לא יהיה שלם בלי שיגוהו ילדים בחולצותיהם הצהובות מתוך ביצי הספוג הענקיות, לצלילי "בלט האפרוחים בקליפותיהם" של מוסורגסקי (מתוך היצירה "תמונות בתערוכה", תכנון התלבושות של הרטמן לבלט "טרילבי").

רמי לוי

רשת השיווק שחוללה מפנה בהרגלי הקניה של חברי ותושבי כפר מנחם, שמאז חנוכת הסניף ב"ביג קסטינה" נעים בהמוניהם על הקו כפר מנחם - קסטינה ושבים עם תא מטען עמוס שקיות, אריזות מבצע ומאריזי חיסכון. אולי יבוא יום בו רשת רמי לוי תכיר בנתח המשמעותי שמהווה הציבור בכפר מנחם מתוך מעגל לקוחותיה, ונזכה לערוך הזמנה באינטרנט ולקבל את רכישותינו עם שליח. אבל אז, איפה ניפגש אחד עם השני?

רפת

שדרת חנך

שדרת עצים בדרך לגבעות המזרחיות. השדרה ניטעה לזכרו של חנן שטרסבורגר ז"ל, אשר נהרג בהתהפכות טרקטור. במקום נשארו היום עצים בודדים.

שומרות לילה

תפקיד מרכזי בתקופת הלינה המשותפת (ע"ע לינה משותפת). מיילאו אותו חברות קיבוץ. תפקידן היה להבטיח את שנתם של הילדים בבתי הילדים ולהיענות לקריאות הילדים במהלך הלילה. עד כמה הצליחו החברות למלא את תפקידן - על כך אפשר לשמוע אין סוף סיפורים מילדים ומהורים.

שטאפטה

תחרויות ומשחקים מיוחדים, על פי רוב היתוליים כמו העברת ביצה בכפית, קפיצה בשקים, משיכת חבל וכו'. פעילויות אלו היו נפוצות מאוד במחנות התנועה, בל"ג בעומר, ובאירועים תנועתיים נוספים.

שיכוני עולים

דירות מגורים שנבנו עם גלי העלייה ממזרח אירופה בשלהי שנות ה-50. בבתים אלה היו כבר שירותים צמודים ומטבחון קטן. שיכוני העולים קיימים עד היום ומשמשים למגורי צעירים ומזניים.

שיכון ותיקים

הדירה "הנכספת" של חברי הקיבוץ. שיכוני הוותיקים נועדו להיות דירות הקבע של החברים. הכניסה לשיכוני הוותיקים הייתה על פי הוותק. השמות לשיכונים ניתנו להם על פי סדר הא"ב ראשון, שיכון א' וכך הלאה. הספירה הגיעה עד שיכון י"ב כי לא ניבנו יותר בתי מגורים חדשים אלא רק שופצו והורחבו. יש המשתמשים עד היום בשמות אלה לציון איזור מגורים מסוים בקיבוץ.

שלישיה

שלושה כלי אלומיניום שהורכבו, אחד על גבי השני בעזרת מסגרת וידית ושימשו את המטפלות לנשיאת אוכל מהמטבח לארוחות בבתי הילדים. לימים, כשהתרחבה התופעה של ארוחות בבית הופיעו שלישיות קטנות באמצעותן לקחו החברים אוכל לבתיהם. בהמשך החליפו שלישיות הפלסטיק את השלישיות ממתכת. מי שלא התחלפה אלא רק השתקפה היא "שלישית פינסק", "צוות הווי" מקומי (יוסי שרון, רפי גושן ויהושע פיצון) שליוו, במשך שנים, עם הרבה חן והומור, את חגיגות הפורים בקיבוץ.

שמרטף

מכשיר אינטרקום בבית התינוקות, המקום בו ישבו שומרות הלילה. המכשיר היה מחובר לכל בתי הילדים ובאמצעותו שמעו השומרות את קריאות הילדים. השמרטף, שנראה כמו קופסת מתכת, היה תלוי בפרחזר, בכל בית ילדים, מול חדרי השינה. דרכו פנו הילדים כשרצו את השומרת ובאמצעותו יכלו השומרות לזהות מאיפה קוראים להן. ("שומרת, בואי לחצב..") השמרטף היה האמצעי הטכנולוגי שנועד לסייע לילדים ולשומרות לעבור ביתר בטחה וחוגע את שעות הלילה.

שניצל מצרי

סוג של קציצה שניסו לתת לה צורה של שניצל. למה מצרי?
לא ידוע.

שעת אהבה

חצי שעה במהלך יום העבודה, בה הגיע אחד ההורים, ממקום עבודתו, (בלי קשר למקום או לתפקיד אותו מילא באותו זמן) לבית הילדים, כדי לתת "מנת אהבה" לילדיו. (פיצוי על הלינה המשותפת). על פי הכללים, הייתה אמורה להיפסק עם העלייה לכיתה א' בפועל - ההורים התקשו להיגמל).

שקדיות

המונח "שקדיות", מתייחס כמובן ל"שקדי מרק". הקלישאה הידועה לפיה "המרק הוא רק תירוץ" מיטיבה לתאר את מעמדן של השקדיות בארוחות שישי בצהריים, שם כיכבו לא רק כתוספת למרק, אלא גם כמרכיב מרכזי בתבשילים מאולתרים ששילבו את כל מה שהוגש באותה ארוחה עם שקדיות - תפוחי אדמה עם שקדיות, תירס עם שקדיות, אורז עם שקדיות וכו'.

תאלי דואר

תל אל סאפי

הכפר הגדול בין הכפרים הערבים הרבים שהקיפו את כפר מנחם, טינה מסמיה הקטנה והגדולה, תל תורמוס, אידיניבה ועוד. ב-9.7.48 נכבש הכפר ע"י חטיבת גבעתי ותושביו עזבו את המקום. שמו נבע מצורתו וצבעו הלבן, שבלט בשטח. (צאפי - צח וברור בערבית)

תל צפית

תל צפית - שמו העברי של תל-אל-סאפי, זוהה כגת המקראית. אחת מחמשת ערי פלשתים. במשך שנים נערכו במקום חפירות ארכיאולוגיות. ב-28.5.08 הוכרז התל, על ידי רשות הטבע והגנים, כגן לאומי.

תל החרסים

תל קדום, בכניסה מהכביש לכפר מנחם. שמו ניתן לו על ידי חברי הקיבוץ וילדיו שנהגו לטייל למקום וחשפו בו ממצאים מתקופות התיישבות קדומות. מוצגים מהמקום העשירו את האוסף הארכיאולוגי של מוזיאון השפלה (ע"ע מוזיאון השפלה).

עם השנים נערכו במקום חפירות ארכיאולוגיות. בעונת הסתיו מתמלא המקום בלובן של פרחי החצב.

תורנויות

מגוון עבודות נוספות, שהוטלו על החברים בשעות שלאחר יום העבודה הרגיל, כתורנות קבועה, אחת לפרק זמן, אך ללא תמורה. (העמסת עופות, פריקה, תורנות שבת וכו').

תוכן עיניים

רוח מערבית מול השפלה
העינים מלאות בירוק
המציאות, החלום והזמן שחלף
והדרך נמשכת רחוק

לשוב ולגעת שנית באמונה
ושוב לשלב הזרועות
לחיות עם העצב, השמחה והצחוק
לנשום מלוא הריאות
לשוב...

נכתב על ידי אביהו גולדברג ז"ל
לקראת חגיגות ה-45 לכפר מנחם

הפקה - אוכמה אבירם, שרקה שלו, נירה שויאר, עמליה גולדברג
עריכה - אוכמה אבירם
הגהה - ריקי בן אריה
עיצוב גרפי והפקת דפוס - כחל עיצובים

כריכה חיצונית